

УДК 159.922.7-053.5:305]:316.36

© Н. І. Тихоненко, 2021

orcid.org/0000-0002-2474-6048

<https://doi.org/10.33989/2226-4078.2021.1.227229>

ТИХОНЕНКО Наталія Іванівна

учитель української мови та літератури наукового ліцею №3 (м. Полтава)

СТАТЕВІ ВІДМІННОСТІ У ГОТОВНОСТІ ДО ШЛЮБУ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Статтю присвячено аналізу статевої відмінності готовності до шлюбу старшокласників, систематизовано чинники психологічної готовності юнаків та дівчат до сімейного життя в умовах сьогодення. Юнацький вік, як час життєвого самовизначення особистості, характеризується випробовуванням різних соціальних ролей і видів діяльності. Психологічна готовність до сімейного життя включає стійку позитивну мотивацію до створення родини, розвиток особистісних якостей сім'янина, здатності до емпатійного розуміння партнера, конструктивну й самостверджуючу поведінку в шлюбі.

Здійснено теоретичний аналіз особливостей становлення особистості в юнацькому віці, специфіку готовності до шлюбу та сімейно-рольових очікувань представників старшого шкільного віку; описано методичні засади й методики дослідження з обраної теми; проаналізовано результати емпіричного дослідження статевої відмінності готовності до шлюбу старшокласників, їх орієнтації на розуміння, емоційне тяжіння та авторитет у шлюбі.

З'ясовано, що дівчата характеризуються вираженою мотиваційною готовністю до створення сім'ї, більше спрямовані на розуміння із партнером та емоційне включення до стосунків. Вони чітко усвідомлюють специфіку сімейних обов'язків, власну роль у родинному житті, специфіку організації подружнього життя. Натомість для хлопців більш важливим є процес реалізації авторитету та зайняття домінуючої позиції в спілкуванні. Дівчата найбільш значущим вважають досягнення спільної точки зору, прийняття від партнера, демонстрацію йому прийняття його позиції. В успішності сімейної взаємодії вони звертають особливу увагу на емоційну взаємодію та близькість, прояви кохання й підтримки. Хлопці ж прагнуть у сімейних стосунках реалізувати свій авторитет та домінування, очікують від жінки підкорення їх позиції та поглядам, не надаючи особливої ролі питанням розуміння та емоційного включення. У них відсутня внутрішня мотиваційна потреба для укладання сім'ї. Юнаки мало розмірковують над питаннями співвідношення сімейних ролей, організації родинного життя та побудови системи супроводу сімейного життя.

Ключові слова: старшокласники, ранній юнацький вік, готовність до сімейного життя, компоненти готовності до сімейного життя старшокласників, емоційне тяжіння в сімейному житті, прояв авторитету в сімейному житті.

Постановка проблеми. У сучасній економічній та політичній ситуації в Україні інститут сім'ї зазнає серйозних матеріальних і морально-психологічних труднощів та випробувань. Прогресивні зміни, що відбуваються нині в суспільстві, з одного боку, сприяють саморозкриттю, самовизначенню й самоствердженню людини, з іншого – спричиняють дефіцит добра й милосердя в стосунках між людьми, зокрема між членами родини, труднощі сімейного виховання, в основі яких – недостатньо сформований рівень культури батьків щодо виконання ними батьківських функцій та обов'язків. Трансформація уявлень стосовно сімейного життя в сучасному суспільстві особливо гостро відображається на ставленні молоді до шлюбу, сім'ї, стосунків із партнером та дітьми в майбутньому. Такі тенденції висувають особливі вимоги до питань підготовки молоді до сімейного життя та актуалізують проблематику готовності до шлюбу вже в старшому шкільному віці.

Підготовка до сімейного життя – це складний цілісний процес, показником результативності якого є готовність молодих людей правильно будувати свої взаємини в подружньому житті. Необхідність дослідження готовності старшокласників до майбутнього шлюбу пов'язана з тим, що, з одного боку, у психолого-педагогічній науці накопичений визначений обсяг теоретико-емпіричних знань про сучасну сім'ю (Ю. Е. Альошина, А. Я. Варга, С. І. Голод, О. Т. Соколова, А. С. Співаковська, В. А. Петровський, Є. М. Ейдемільер), а з іншого боку – відсутні дані про те, яким чином готовність до шлюбу змінилася у старшокласників в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певний вклад у вивчення проблеми готовності до майбутнього шлюбу старшокласників унесли М. І. Алексеева, Т. В. Говорун, І. В. Гребенніков, І. В. Дубровіна, С. В. Ковальов, А. М. Прихожан, І. А. Трухін, А. Т. Суворова та ін. Вони стимулювали інтерес до дослідження проблеми формування різних аспектів готовності до одруження. Проте недостатньо вивченими

залишилися питання змісту, структури готовності до шлюбу, шляхів поліпшення підготовки молоді до сімейного життя.

Такі важливі аспекти готовності молоді до шлюбу, як мотивація, установки, уявлення, знання, якості особистості сім'янина висвітлюються в дослідженнях М. І. Алексєєвої, І. А. Арабова, В. І. Барського, Т. В. Говорун, І. В. Гребеннікова, С. В. Дворяк, І. В. Дубровіної, В. І. Зацепіна, С. В. Ковальова та інших. Проблема впливу соціально-психологічних факторів (сім'я, школа, соціальне оточення, засоби масової інформації) на розвиток і формування готовності до одруження була об'єктом уваги Л. П. Буюєвої, О. І. Іванової, С. П. Іщенко, Т. С. Кириленко, А. О. Красовського. При розгляді специфіки співвідношення сімейних ролей приймалися до уваги результати сучасних досліджень таких авторів, як І. В. Головнева, П. П. Горностай, І. А. Дідук, О. С. Кочарян, К. В. Седих, Т. М. Яблонська.

Психологічна готовність до сімейного життя залежить від взаємодії багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників і становить синтез взаємопов'язаних та взаємозумовлених компонентів: когнітивного, мотиваційного-ціннісного, емоційно-регулятивного й поведінкового (Вайнола, 2016).

Мотиваційно-ціннісний компонент передбачає наявність у юнаків та дівчат стійкої позитивної мотивації шлюбу як важливої життєвої цінності (ідеальне *Я*), усвідомлене бажання мати сім'ю, глибоку переконаність у її значущості, прагнення бути щасливим у подружньому житті, потребу в оволодінні знаннями, вміннями та навичками, які є необхідними для створення та успішного функціонування сім'ї (реальне та динамічне *Я*). Особлива вагомість даного компоненту зауважена такими авторами, як Д. В. Орищенко, С. О. Кубіцький (2018).

Актуальність даної теми – «Статеві відмінності у готовності до шлюбу старшокласників» – пояснюється вираженою соціальною значущістю проблеми пошуку чинників формування готовності старшокласників до шлюбу та недостатньою її вивченістю в психологічній літературі в контексті актуальних суспільних тенденцій та трансформацій статевої поведінки молоді.

Мета дослідження – проаналізувати статеві відмінності готовності до шлюбу старшокласників. Зважаючи на це, необхідно вирішити такі завдання:

1) здійснити теоретичний аналіз особливостей становлення особистості в юнацькому віці, специфіки готовності до шлюбу та сімейно-рольових очікувань представників старшого шкільного віку;

2) описати методичні засади й методики дослідження статевої відмінностей готовності до шлюбу старшокласників;

3) проаналізувати результати емпіричного дослідження статевої відмінностей готовності до шлюбу старшокласників, їх орієнтації на розуміння, емоційне тяжіння та авторитет у шлюбі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети нами використовувалися загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних), методи емпіричного дослідження (методики Тест-опитувальник готовності до сімейного життя (І. Ф. Юнда, Л. І. Юнда), опитувальник РЕА (розуміння, емоційне тяжіння, авторитетність) (А. М. Волкова), що складаються з набору пунктів, що не мають правильної відповіді, а характеризуються лише їх частотою і спрямованістю). Такий тип методик відповідає специфіці досліджуваного явища й дозволить розкрити різноманітні аспекти готовності до майбутнього сімейного життя та статево-рольових очікувань досліджуваних старшого шкільного віку.

Емпіричною базою дослідження виступала вибірка, до якої увійшли 60 старшокласників (34 дівчини та 26 хлопців), які навчаються в Науковому ліцеї № 3 Полтавської міської ради.

Наукова новизна даної роботи полягає в тому, що вперше проаналізовано показники статевої відмінностей розуміння, емоційного тяжіння та авторитету в контексті готовності до сімейного життя старшокласників; акцентовано увагу на співвідношенні емоційного включення в стосунки та прояву авторитету юнаками в контексті готовності до шлюбу; набуло подальшого розвитку уявлення про переважаючі вектори особистісного розвитку юнаків.

Дослідження статевої відмінностей готовності до шлюбу старшокласників здійснювалось на основі положення про те, що, виходячи зі специфіки освоєння й формування ролей чоловіка та дружини в процесі соціалізації, хлопцям та дівчатам

старшого шкільного віку характерні відмінні показники готовності до сімейного життя.

Метою емпіричного дослідження є аналіз статевих відмінностей готовності до шлюбу старшокласників.

Відповідно до мети дослідження визначено наступні завдання:

1) визначити особливості готовності до шлюбу старшокласників різної статі;

2) дослідити специфіку вираження розуміння, емоційного тяжіння та авторитетності у хлопців та дівчат;

Емпіричне дослідження проводилось у такі етапи.

1. Підготовчий етап, в межах якого здійснювалось опрацювання наукової літератури з питань психологічної готовності до шлюбу та чинників її формування в юнацькому віці, формулювання гіпотези, визначення об'єкту, предмету та завдань дослідження.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що наявні статеві відмінності готовності до шлюбу серед старшокласників. Зокрема, дівчата мають більш виражену готовність до шлюбу, орієнтацію на розуміння партнера та емоційного тяжіння до нього. Натомість хлопці, маючи менш виражену готовність до шлюбу, схильні до емоційного дистанціювання та зосереджені на питаннях авторитетності.

Нами була сформована вибірка, до якої увійшли 60 старшокласників (34 дівчини та 26 хлопців), які навчаються в Науковому ліцеї № 3 Полтавської міської ради.

2. Дослідницький етап, на якому проводилось емпіричне дослідження та оброблялася отримана інформація, здійснювався її теоретичний аналіз.

3. Аналіз результатів емпіричного дослідження, який передбачав характеристику отриманих емпіричних даних та формулювання висновків.

Дослідження було проведено в жовтні 2020 року.

Розглянемо результати дослідження готовності юнаків до шлюбу, що визначені нами за методикою Тест-опитувальник готовності до сімейного життя (І. Ф. Юнда, Л. І. Юнда).

Старшокласники різної статі мають відмінні показники готовності до сімейного життя. Зокрема, дівчата мають вищий рівень готовності до вступу в шлюб, оскільки серед них 42%

мають високий показник даної якості й лише 25% – низький. Тобто, дівчата досліджуваної вибірки характеризуються вираженим прагненням вступу до шлюбу та мають для цього відповідну мотиваційну готовність. Вони чітко усвідомлюють специфіку сімейних ролей, власну роль у сімейному житті, специфіку організації подружнього життя. Їх усвідомлення специфіки сімейного життя реалізується у відповідній мотиваційній та поведінковій готовності до створення шлюбу.

Натомість хлопцям характерне переважання низького показника готовності до сімейного життя. Так, 49% досліджуваних чоловічої статі мають низький показник за методикою, 32% – середній і лише 19% – високий. Тобто, хлопці досліджуваної вибірки мало переймаються питаннями укладання шлюбу, більше налаштовані на інші види активності, такі як спілкування, навчання, хобі тощо. У хлопців відсутня внутрішня мотиваційна потреба для створення сім'ї, що для них не є важливим. Також вони мало розмірковують над питаннями співвідношення партнерських ролей, організації сімейного життя та побудови його системи супроводу. Хлопці менше схильні встановлювати стосунки з дівчатами для створення родини. Якщо вони з ними і спілкуються, то для отримання задоволення, цікавого проведення часу, не маючи вираженої шлюбної мотивації. Лише 19% хлопців характеризується прагненням до створення сім'ї, має для цього мотиваційну основу та чітко усвідомлює сімейні ролі чоловіка та дружини.

Система сімейних і шлюбних стосунків значною мірою залежить від властивих особистості налаштувань на взаємодію із партнером, що виражаються у формі рольових очікувань та домагань у шлюбі. Зокрема, важливого значення в даному контексті набувають орієнтації на прояви розуміння, емоційного контакту з партнером та прийняття його авторитету, що вивчено нами за відповідною методикою (за А. М. Волковою).

Старшокласники різної статі мають відмінні показники за параметрами даної методики. Зокрема, дівчата більше схильні до проявів розуміння (55% мають високий рівень даної якості) та емоційного тяжіння (59% мають виражену таку характеристику). Переважання високих показників за цими шкалами методики свідчить, що дівчата-старшокласниці в системі готовності до шлюбу надають особливої ваги питанням

розуміння із партнером, прийняття його позиції в побудові стосунків. Відповідно, дівчата очікують, що партнер буде розуміти їх прагнення та бажання, приймати точку зору, погляди. Досягнення спільної точки зору та думки для дівчат досліджуваної вибірки є вагомим аспектом сімейного життя. Разом із тим дівчата надають особливої ваги емоційній єдності із партнером. Для них властиве виражене прагнення до спільних морально-етичних співпереживань. Емоціям дівчата надають надмірного значення, що закономірно для прагнення укласти шлюб на основі емоційної складової, кохання, прийняття партнера, перебування з ним в тісному емоційному контакті. Лише 15% дівчат не надають важливого значення розумінню з партнером у контексті побудови сімейних стосунків і 13% не прагнуть бути емоційно включеними у взаємодію із ним. Для таких досліджуваних у стосунках із партнером емоційна близькість та розуміння не є пріоритетом.

Натомість хлопці досліджуваної вибірки характеризуються переважанням авторитетності в стосунках, що зафіксовано у 53% представників вибірки. Вони в стосунках у межах сімейного спілкування прагнуть проявляти свій авторитет, виражену позицію, підкорювати погляди дружини своїм поглядам. Найбільш важливим у сімейних стосунках для хлопців є визнання їх авторитету, вагомості чоловічої ролі у прийнятті рішень різного характеру та рівня значимості. Для них головне в сімейних стосунках бути авторитетом для дружини та дітей і реалізувати свою домінуючу позицію. Авторитет не важливий для 21% досліджуваних чоловічої статі, які надають вагу розумінню чи емоційному включенню, не займаючи домінуючу позицію. Разом із тим, дівчата не мають схильності до проявів авторитету (40%) та спрямовані на розуміння і емоційне включення з партнером. Виражене прагнення займати домінуючу позицію у стосунках з партнером характерне лише 25% досліджуваних.

Таке ставлення дівчат та хлопців до сімейного життя відображає типові статеві ролі чоловіка та дружини в суспільстві, хоча загалом рівень готовності до сімейного життя, особливо серед представників чоловічої статі, у вибірці є низьким.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Провівши дослідження ставових відмінностей готовності до шлюбу старшокласників, нами визначено наступне.

1. За результатами теоретичного аналізу специфіки готовності старшокласників до сімейного життя встановлено, що основними новоутвореннями юнацького віку є становлення життєвої перспективи, орієнтованої на перехід до самостійного і незалежного життя, рефлексія, розвинене усвідомлення власної індивідуальності, формування конкретних життєвих планів, готовність до самовизначення в професії, тощо.

Психологічна готовність до сімейного життя залежить від взаємодії багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників і становить синтез взаємопов'язаних та взаємозумовлених компонентів: мотиваційного-ціннісного, когнітивного, емоційно-регулятивного і поведінкового.

Мотиваційно-ціннісний компонент передбачає наявність у юнаків та дівчат стійкої позитивної мотивації шлюбу як важливої життєвої цінності (ідеальне Я), усвідомлене бажання мати сім'ю, глибоку переконаність у її значущості, прагнення бути щасливим у подружньому житті, потребу в оволодінні знаннями, вміннями та навичками, які є необхідними для створення та успішного функціонування сім'ї. Когнітивний (пізнавальний) компонент – це наявність у юнаків та дівчат системи знань, необхідних у сімейному житті, зокрема з педагогіки і психології, достатнього рівня поінформованості з питань моралі, питань фізіології і сексології шлюбу, а також правничих знань, господарсько-економічних засад функціонування сім'ї. Емоційно-регулятивний компонент передбачає здатність до рефлексії та саморегуляції поведінки і емоційних станів, а також усвідомлення юнаками та дівчатами сформованості таких якостей, як емпатія, співчуття, співпереживання, взаєморозуміння, взаємодопомога, підтримка, здатність контролювати гнів, агресію, негативні переживання тощо.

2. Для діагностики готовності до шлюбу старшокласників пропонуються методики типу опитувальники. Такі методики складаються з набору пунктів, що не мають правильної

відповіді, а характеризуються лише їх частотою і спрямованістю.

В емпіричному дослідженні використані методики: Тест-опитувальник готовності до сімейного життя (І. Ф. Юнда, Л. І. Юнда) та опитувальник «РЕА (розуміння, емоційне тяжіння, авторитетність)» (А. М. Волкова). Сукупне використання даних методик дозволило виявити параметри готовності старшокласників різної статі до сімейного життя.

3. За результатами проведеного емпіричного дослідження виявлено, що наявні статеві відмінності в готовності до шлюбу серед старшокласників. Зокрема, дівчата мають вищий рівень готовності до вступу до шлюбу, характеризуються вираженою мотиваційною готовністю до створення сім'ї. Вони чітко усвідомлюють специфіку сімейних ролей, власну роль у сімейному житті, специфіку організації подружнього життя. Натомість, хлопцям характерне переважання низького показника готовності до сімейного життя. У них відсутня внутрішня мотиваційна потреба для укладання сім'ї. Також, вони мало розмірковують над питаннями співвідношення сімейних ролей, організації сімейного життя та побудови системи супроводу сімейного життя.

Нами встановлено, що дівчата більше спрямовані на розуміння із партнером та емоційне включення до стосунків, натомість хлопцям більше значущим є процес реалізації авторитету та зайняття домінуючої позиції в спілкуванні. Дівчата в системі стосунків найбільш значущим вважають досягнення спільної точки зору, прийняття від партнера, демонстрацію йому прийняття його позиції. В успішності сімейної взаємодії вони надають особливої ваги емоційному включенню, емоційній близькості та спільності, проявах кохання і підтримки. Хлопці ж прагнуть у сімейних стосунках реалізувати свій авторитет та домінування, очікують від жінки підкорення їхній позиції та поглядам, не надаючи особливої уваги питанням розуміння та емоційного включення.

Практичне значення роботи полягає в можливості використовувати результати емпіричного дослідження в діяльності практичного психолога закладів освіти, класних керівників та соціальних педагогів, спрямованій на формування

зрілої та стійкої готовності старшокласників до майбутнього шлюбу та сімейного життя.

Список використаних джерел

- Алексеева М. І. Сімейна взаємодія та вплив на формування особистості. *Демографічна ситуація в карпатському регіоні: реальність, проблеми, прогнози на XXI століття* : тези міжнар. наук.-практ. конф. Чернівці; Київ, 1996. С. 480–482.
- Амджадін Л. Трансформаційні зміни інституту сім'ї та шлюбних відносин в українському суспільстві: гендерний аналіз. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2007. № 3. С. 60–75.
- Вайнола Р. Х. Показники готовності молоді до створення сім'ї. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 48 (101). С. 64–70.
- Власюк Д., Кузьміна К. Гендерні установки щодо протилежної статі в юнацькому віці: когнітивний аспект. *Гендерні аспекти в методологіях гуманітарних наук*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 9-10 груд. 2004 р. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2004. С. 36–42.
- Гончарова Н. О., Горбенко Ю. Л., Каложна Ю. І. та ін. Загальна характеристика ранньої юності. *Психологія розвитку особистості у підлітковому та ранньому юнацькому віці* : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / за ред. К. В. Седих. Полтава : Астроя, 2018. С. 43–79.
- Гончарук М. С., Гречановська О. В. Психологічні особливості готовності молоді до подружніх стосунків. *Матеріали XLVIII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*, Вінниця, 13-15 бер. 2019 р. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/27776/7909.pdf?sequence=3>
- Дьоміна Г. А. Становлення особистісної зрілості молоді до подружнього життя як психологічна проблема у вітчизняній і зарубіжній психології. *Innovative processes in education : Collective monograph*. Lodz, Poland : AMEET Sp. z o.o., 2017. P. 40–48.
- Орищенко Д. В., Кубіцький С. О. Особливості підготовки старшокласників до сімейного життя. *Роль молоді у розвитку АПК України* : зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених, Київ, 26-27 квіт. 2018 р. / Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2018. С. 211–214.
- Павлусь О., Олексюк О. Р. Психологічна готовність до шлюбу в період ранньої юності. *Студентський науковий вісник*. 2016. № 40. С. 92–95.
- Седих К. В. Психологія сім'ї : навч. посіб. Київ : Академія, 2017. 192 с.

- Чайкіна Н. О. Специфічність кризи ідентичності особистості. *Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii, 30.11.2017*. Warszawa, 2017. P. 88–90.
- Штриголь Д. В. Шлюбно-рольові настанови у юнацькому віці. *Практична психологія та соціальна робота*. 2010. № 5. С. 36–45.

References

- Aleksieieva, M. I. (1996). Simeina vzaiemodiiia ta vplyv na formuvannia osobystosti [Family interaction and its impact on identity formation]. In *Demografichna sytuatsiia v karpatskomu rehioni: realnist, problemy, prohnozy na XXI stolittia [Demographic situation in the Carpathian region: reality, problems, forecasts for the 21st century]: tezy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (p. 480–482). Chernivtsi; Kyiv [in Ukrainian].
- Amdzhadin, L. (2007). Transformatsiini zminy instytutu simi ta shliubnykh vidnosyn v ukrainskomu suspilstvi: tendernyi analiz [Transformational changes in the institution of family and relationships in Ukrainian society: a gender analysis]. *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh [Sociology: theory, methods, marketing]*, 3, 60-75 [in Ukrainian].
- Chaikina, N. O. (2017). Spetsyfychnist kryzy identychnosti osobystosti [Specificity of identity crisis]. In *Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii, 30.11.2017*. (p. 88-90). Warszawa.
- Domina, H. A. (2017). Stanovlennia osobystisnoi zrilosti molodi do podruzhnoho zhyttia yak psykholohichna problema u vitchyznianiі i zarubizhnii psykholohii [Growing in personal maturity for family life of young people as a psychological problem in the domestic and foreign psychology]. In *Innovative processes in education: Collective monograph*. (pp. 40-48). Lodz, Poland: AMEET Sp. z o.o.
- Honcharova, N. O., Horbenko, Yu. L., & Kaliuzhna, Yu. I. (2018). Zahalna kharakterystyka rannoi yunosti [General characteristics of early adolescence]. In K. V. Sedykh (Ed.), *Psykholohiia rozvytku osobystosti u pidlitkovomu ta rannomu yunatskomu vitsi [Educational guide for students of higher education institutions]*. (pp. 43-79). Poltava: Astraia [in Ukrainian].
- Honcharuk, M. S., & Hrechanovska, O. V. (2019). Psykholohichni osoblyvosti hotovnosti molodi do podruzhnykh stosunkiv

- [Psychological features of young people's readiness for marriage]. In *Materialy XLVIII naukovo-tekhnichnoi konferentsii pidrozdiliv VNTU [the XLVIII Scientific-Technical Conference of Vinnytsia National Technical University]*. Retrieved from <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/27776/7909.pdf?sequence=3> [in Ukrainian].
- Oryshchenko, D. V., & Kubitskyi, S. O. (2018). Osoblyvosti pidgotovky starshoklasnykiv do simeinoho zhyttia [Peculiarities of preparing high school students for family life]. *Rol molodi u rozvytku APK Ukrainy [Role of young people in the development of agribusiness in Ukraine]: the Second All-Ukrainian Scientific-Practical Conference of Students, Graduate Students and Young Scientists*. (pp. 211-214). Kyiv: National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Pavlus, O., & Oleksiuk, O. R. (2016). Psykholohichna hotovnist do shliubu v period rannoi yunosti [Psychological readiness for marriage during early adolescence]. *Studentskyi naukovyi visnyk [Student Scientific Newsletter]*, 40, 92-95 [in Ukrainian].
- Sedykh, K. V. (2017). *Psykhohohiia sim'i [Psychology of the family]*. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
- Shtryhol, D. V. (2010). Shliubno-rolovi nastanovy u yunatskomu vitsi [Relationship and role-playing attitudes in adolescence]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota [Practical psychology and social work]*, 5, 36-45 [in Ukrainian].
- Vainola, R. Kh. (2016). Pokaznyky hotovnosti molodi do stvorennia sim'i [Indicators of young people's readiness to start a family]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy for shaping creative identities in higher and secondary schools]*, 48 (101), 64-70 [in Ukrainian].
- Vlasiuk, D., & Kuzmina, K. (2004). Henderni ustanovky shchodo protylezhnoi stati v yunatskomu vitsi: kohnityvnyi aspekt [Gender attitudes toward the opposite gender in adolescence: a cognitive aspect]. In *Henderni aspekty v metodolohiiakh humanitarnykh nauk [Gender Aspects in Humanitarian Methodologies]: materialy vseukr. nauk.-prakt. konf., m. Lutsk, 9-10 hrud. 2004.* (p. 36-42). Lutsk: Volynska oblasna drukarnia [in Ukrainian].

N. Tykhonenko

GENDER DIFFERENCES IN READINESS FOR MARRIAGE OF HIGH SCHOOL PUPILS

The article is devoted to the analysis of gender differences in readiness for marriage of high school pupils. It systematizes the factors of psychological readiness of young men and women for family life in today's conditions. Adolescence, as a time of individual's vital self-determination, is characterized by the experience of various social roles and activities. Psychological readiness for

family life includes a stable positive motivation to start a family, the development of personal qualities of the family man, the ability to empathically understand the partner, constructive and self-affirming behavior in marriage.

Theoretical analysis of the peculiarities of personality formation in adolescence, the specifics of readiness for marriage and family-role expectations of senior school age pupils; methodical bases and methods of research are described. The results of an empirical study of gender differences in marriage readiness of high school pupils, their focus on understanding, emotional attraction and authority in marriage are analyzed.

It was found that girls are characterized by a strong motivational willingness to start a family, more focused on understanding with a partner and emotional involvement in the relationship. They are clearly aware of the specifics of family responsibilities, their own role in family life, the specifics of the organization of married life. Instead, for boys, the process of exercising authority and taking a dominant position in communication is more important. Girls consider the most important to be the achievement of a common point of view, acceptance from a partner, demonstration to him of acceptance of his position. In the success of family interaction, they pay special attention to emotional interaction and intimacy, manifestations of love and support.

The boys, on the other hand, strive to realize their authority and dominance in family relations, expect the woman to submit to their position and views, without giving a special role to issues of understanding and emotional inclusion. They have no intrinsic motivational need to start a family. Young people think little about the relationship between family roles, the organization of family life and building a system of support for family life.

Key words: *high school pupils, early adolescence, readiness for family life, components of readiness for family life of high school pupils, emotional attraction in family life, manifestation of authority in family life.*

Надійшла до редакції 8.02.2021 р.